

Amcan Llesiant 2

Ymateb i'r argyfwng natur a hinsawdd a galluogi cymunedau cysylltiedig

Pa mor dda ydyn ni'n gwneud?

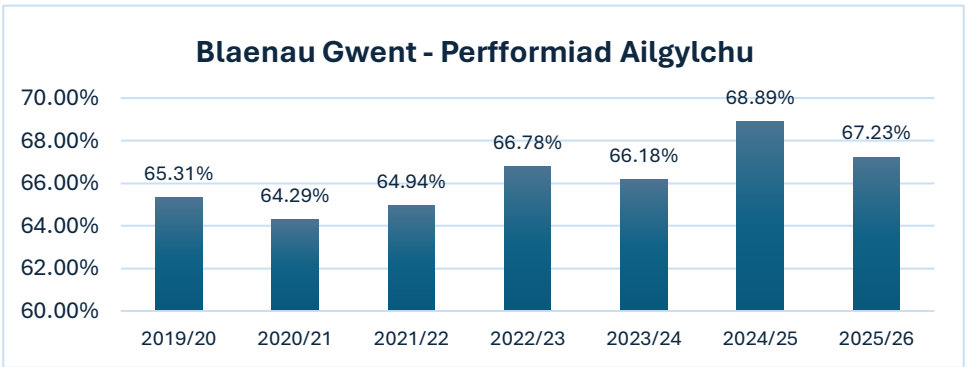
Fe wnaed cynnydd da yn erbyn Amcan Llesiant 2, yn enwedig trwy weithgarwch bioamrywiaeth mewn ysgolion a chymunedau, lleihau allyriadau carbon nad ydynt yn seiliedig ar wariant, gosod systemau ynni solar, y Dangosfwrdd Datgarboneiddio a chryfhau ymateb i lifogydd yn dilyn Storm Bert. Fodd bynnag, ceir heriau o hyd mewn perthynas â pherfformiad ailgylchu, mwy o wastraff gweddillol a chymhlethdod cyflawni sero net, yn enwedig oherwydd pwysau costau, bylchau yn y data ac allyriadau caffael.

Yr hyn y dwedom ni y byddem yn ei wneud yn ein Hunanasesiad 2024/25	Yr hyn a gyflawnwyd gennym
Archwilio llwybrau cyflenwi cydategol i wella'r defnydd o fesurau gwella ynni a chynyddu'r defnydd o ECO4Flex ledled y fwrdeistref	Mae ECO4Flex wedi dod i ben ac nid oes unrhyw raglen newydd wedi cael ei chadarnhau.
Meithrin gwydnwch cymunedol rhag digwyddiadau hinsawdd trwy weithio gyda phartneriaid a rhoi'r cynllun gweithredu rheoli llifogydd ar waith	Mae parodrwydd ar gyfer llifogydd wedi gwella trwy waith risg hinsawdd rhanbarthol, Tasglu Llifogydd Cwm a chynnydd ar 19 o gamau gweithredu ar gyfer llifogydd. Mae angen ffocws pellach ar gyfathrebu, seilwaith a gwydnwch cymunedol.
Parhau i weithio tuag at darged ailgylchu Llywodraeth Cymru o 70% ac ymgynghori â'r cyhoedd yn ystod 2025/26 ar y Strategaeth Gwastraff ac Ailgylchu newydd	Ymgynghorwyd ynghylch y Strategaeth Wastraff newydd, ond gostyngodd y gyfradd ailgylchu i 67.23%, islaw'r targed o 70%, felly mae gwelliant yn parhau i fod yn flaenoriaeth.
Rhoi'r Cynllun Gweithredu Adfer Natur Lleol a'r Polisi Peillwyr newydd ar waith i ymateb i'r argyfwng natur	Mae cynnydd yn cael ei wneud, gyda gwaith bioamrywiaeth yn dechrau cael ei gyflawni'n ymarferol, er bod capasiti yn dal i fod yn her.

Sut ydyn ni'n gwybod?

Ailgylchu

Fe aeth Blaenau Gwent y tu hwnt i darged ailgylchu Llywodraeth Cymru rhwng 2019/20 a 2023/24, ond ers hynny mae perfformiad wedi gostwng islaw'r targed wedi'i ddiweddarau o 70%. Yn 2025/26, gostyngodd perfformiad ailgylchu ymhellach, sy'n golygu y byddai angen i'r Cyngor ddargyfeirio gwastraff ychwanegol o'r ffrwd gwaredu gweddillol i gael ei aildddefnyddio, ei ailgylchu a'i gompostio i gyrraedd y targed.

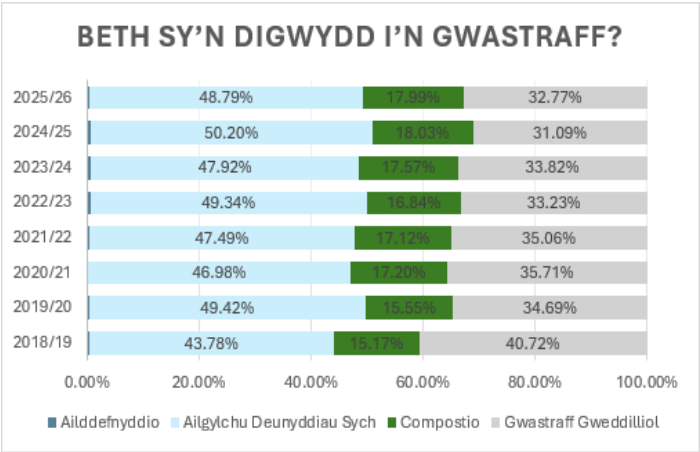

Dadansoddiad o berfformiad 2025/26:

Cyfnod	2024/25	2025/26	Gwah.
Chwarter 1 (Ebrill – Mehefin)	69.83%	69.21%	-0.62%
Chwarter 2 (Gorffennaf – Medi)	69.27%	67.24%	-2.03%
Chwarter 3 (Hydref – Rhagfyr)	68.40%	67.68%	-0.72%
Chwarter 4 (Ionawr – Mawrth)	68.03%	64.84%	-3.19%
Blynnyddol (heb ei wirio gan CNC eto)	68.89%	67.23%	-1.66%

Mae data tunelledd 2025/26 yn dangos cynnydd mewn gwastraff gweddillol, gwastraff bwyd a gwastraff o’r ardd o’i gymharu â 2024/25, ochr yn ochr â gostyngiadau mewn ailgylchu deunyddiau sych ar garreg y drws, ailgylchu mewn Canolfannau Ailgylchu Gwastraff y Cartref ac ailgylchu masnachol.

Mae'r data'n dangos sefyllfa sy’n gryn her, gyda gwastraff gweddilliol yn cynyddu tra bo ffrydiau ailgylchu allweddol, gan gynnwys ailgylchu deunyddiau sych ar garreg y drws, ailgylchu mewn Canolfannau Ailgylchu Gwastraff y Cartref ac ailgylchu masnachol, wedi lleihau. Os bydd perfformiad yn parhau i fod yn is na’r targed statudol, gallai’r Cyngor wynebu cosb ariannol, er bod data 2025/26 yn dal i fod yn amodol ar wirio gan CNC ac fe allai newid.

Strategaeth Wastraff 2026–2031

Er mwyn mynd i'r afael â'r diffyg, mae'r Cyngor wedi ymgynghori ar Strategaeth Adnoddau a Gwastraff newydd 2026–2031, sy'n canolbwyntio ar leihau gwastraff gweddillol, cynyddu cyfranogiad mewn cynlluniau ailgylchu a rhoi cymorth i ailddefnyddio. Bydd hyn yn cael ei ategu gan welliannau gweithredol, gan gynnwys cerbydau ailgylchu newydd, cynlluniau ar gyfer casgliadau plastig hyblyg a threfn orfodi gryfach. Mae mentrau ailddefnyddio, gan gynnwys Canolfan Ailddefnyddio ac Ailgylchu Roseheyworth a The Den, hefyd yn helpu i ddargyfeirio gwastraff rhag cael ei waredu a chefnogi economi fwy cylchol.

Ailddefnyddio ac atgyweirio

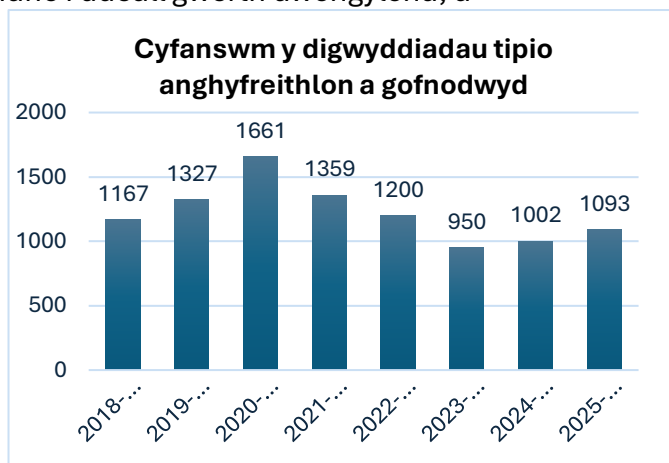
Parhaodd gweithgarwch ailddefnyddio ac atgyweirio i gefnogi arferion atal gwastraff, ailgylchu a'r economi gylchol ledled Blaenau Gwent, gan helpu trigolion i gael mynediad at eitemau a gwasanaethau mewn modd mwy fforddiadwy a chynaliadwy a hefyd lleihau deunyddiau a waredir. Fe wnaeth hefyd gefnogi llesiant ehangach trwy annog gweithgarwch corfforol, creadigrwydd, cyfranogiad cymunedol a dewisiadau mwy cynaliadwy. Roedd y mentrau allweddol yn cynnwys:

- **Ystafell Gitiau Gymunedol yng Nglyn Ebwy**, sy'n darparu offer chwaraeon a hamdden hoffus;
- **Llyfrgell y Pethau yn Sefydliad Llanhilledd**, sy'n galluogi trigolion a grwpiau i gael benthyg yn hytrach na phrynu;
- **digwyddiadau dros dro i atgyweirio beiciau**, a roddodd gymorth gydag atgyweiriadau, cynnal a chadw a theithio llesol;
- **ailddefnyddio trwy gelf**, a helpodd ysgolion a phobl ifanc i ddeall gwerth uwchgylchu; a
- **Chanolfan Ailddefnyddio ac Ailgylchu The Den yn Roseheyworth**, sy'n galluogi trigolion i roi a phrynu eitemau wedi'u hailddefnyddio o ansawdd da.

Tipio Anghyfreithlon a Glanhau Strydoedd

- Nifer yr hysbysiadau cosb benodedig £400 a ddyroddwyd am droseddau tipio anghyfreithlon: 93;
- Nifer yr hysbysiadau cosb benodedig £300 a ddyroddwyd mewn perthynas â'r ddyletswydd gofal am wastraff masnachol: 84; a
- Nifer yr hysbysiadau cosb benodedig £300 a ddyroddwyd mewn perthynas â'r ddyletswydd gofal am wastraff y cartref: 4.

Arwyr Sbwriel Lakeview

Er mwyn cyfoethogi'r Fargen a chyflawni agweddau ar Genhadaeth 2, mae gan Ganolfan Ddydd Lakeview ym Mrynawr grŵp o wirfoddolwyr ymroddedig sydd wedi cofrestru gyda Cadwch Gymru'n Daclus i sefydlu grŵp casglu sbwriel. Gyda chymorth darpariaeth Allgymorth Cymunedol y Cyngor, bob wythnos mae gwirfoddolwyr yn cynnal sesiynau casglu sbwriel sy'n cyfrannu at strydoedd glanach, mannau cyhoeddus mwy diogel ac amgylchedd mwy croesawgar i bawb.

<http://intranet/media/224870/CaseStudy-A4-2up-LakeView.jpg>

Bioamrywiaeth

Parhaodd y Cyngor i gefnogi bioamrywiaeth trwy'r Cynllun Gweithredu Adfer Natur Lleol a'r prosiect Cysylltu Tirweddau, gan symud o gynllunio i gyflawni'n ymarferol yn ystod 2025/26. Mae gwaith wedi canolbwyntio ar wella cynefinoedd, adfer rhywogaethau, monitro, cynnwys y gymuned a gweithio mewn partneriaeth, gan gynnwys digwyddiad Ewch yn Wylt!, Prosiect Tylluan Wen, gwelliannau i fioamrywiaeth ar draws ysgolion, ystadau tai, safleoedd hamdden a mannau cymunedol, ac arolygon o dir a safleoedd natur lleol sy'n eiddo i'r Cyngor.

Mae'r gweithgarwch hwn yn cryfhau tystiolaeth leol, yn gwella cynefinoedd, yn cefnogi adferiad bywyd gwylt ac yn cynnwys mwy o drigolion a gwirfoddolwyr mewn gwaith adfer natur. Y brif her o hyd yw capasiti o fewn y Tîm Bioamrywiaeth, yn enwedig ers i swydd y Swyddog Adfer Natur ddod yn wag. Mae angen rhagor o waith i wreiddio bioamrywiaeth yn gyson ar draws y Cyngor a chryfhau trefniadau adrodd.

Stiwardiaeth coetiroedd dan arweiniad y gymuned

Trwy weithgarwch y Fargen a Chenhadaeth 5, mae'r Cyngor a grwpiau coetiroedd cymunedol yn gweithio gyda'i gilydd i wella mynediad, cynefinoedd, buddsoddi a chyfranogiad ym Mryn Sirhywi. Mae'r model stiwardiaeth ar y cyd hwn yn cyfuno gwybodaeth gwirfoddolwyr gyda chymorth y cyngor, gan gadw mannau gwyrdd gwerthfawr yn hygyrch a chroesawgar yn ogystal â chefnogi bioamrywiaeth, gwirfoddoli, dysgu a llesiant. Mae Bryn Sirhywi wedi ennill ei Gwobr Gymunedol y Faner Werdd gyntaf, gyda gwaith pellach yn yr arfaeth i gryfhau mynediad, arferion rheoli cynefinoedd a gwaith datblygu gwirfoddolwyr ar draws y ddau safle. <https://vimeo.com/1209543662>

Sero Net 2030

Mae'r Cyngor wedi parhau i weithio tuag at ei uchelgais Sero Net 2030 trwy Gynllun Datgarboneiddio 2020–2030, a ategwyd yn ystod 2025/26 gan adolygiad canol cyfnod a Dangosfwrdd Datgarboneiddio Power BI newydd. Mae'r rhain yn gwella dealltwriaeth am berfformiad carbon, costau ynni a'r camau gweithredu y mae eu hangen i gefnogi llwybr mwy realistig at sero net sefydliadol. Mae angen rhagor o waith i gryfhau'r modd y mae carbon yn cael ei dracio, mynd i'r afael â bylchau yn y data a gwella'r modd y mae gweithgareddau cynhyrchu solar yn cael eu monitro. Caiff y ffigyrau allyriadau carbon uniongyrchol diweddaraf sydd ar gael eu dangos isod. Nid yw'r rhain yn cynnwys allyriadau caffael seiliedig-ar-wariant, sy'n llai addas ar gyfer tracio cynnydd ac yn dibynnu'n fwy ar weithredu gan gyflenwyr a marchnadoedd ehangach.

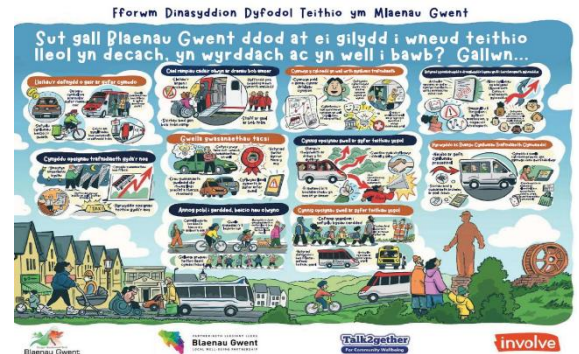
Tunnell o CO2e y flwyddyn	2019/20	2020/21	2021/22	2022/23	2023/24	2024/25	2025/26 Flwyddyn Sylfaen	Newid o'r Flwyddyn	Newid o'i gymharu â'r llynedd
Allyriadau carbon nad ydynt yn seiliedig ar wariant	14,783	11,818	13,100	12,353	11,951	11,368	10,677	-28%	-6%

Adeiladau yw'r ffynhonnell fwyaf sy'n achosi allyriadau uniongyrchol o hyd. Mae gosodiadau solar wedi parhau ar draws yr ystâd ysgolion, gyda chynlluniau pellach yn yr arfaeth, ac mae

Ymddiriedolaeth Hamdden Aneurin wedi bwrw ymlaen â gosodiadau yng Nghanolfan Chwaraeon Glynebwy a Pharc Bryn Bach. Mae cyllid wedi cael ei sicrhau hefyd i wella Rhwydwaith Gwresogi Ardal y Gweithfeydd, gan gefnogi mwy o effeithlonrwydd, llai o ddefnydd o ynni a chostau rhedeg is. Mae allyriadau sy'n gysylltiedig â chaffael hefyd yn cael eu hystyried trwy fanylebau cyflenwyr, dulliau cyflenwi a chynlluniau lleihau carbon, gyda gwaith ar y gweill i wella data allyriadau cyflenwyr a thargedu camau gweithredu yn y dyfodol mewn modd mwy effeithiol.

Sero Net 2050

Mae gwaith tuag at Sero Net 2050 wedi canolbwyntio ar deithio tecach, gwyrddach a mwy hygyrch. Mae'r cynnydd wedi cynnwys ymateb y Cyngor i argymhellion teithio'r Fforwm Dinasyddion ([sydd wedi'u cyhoeddi](#)), sefydlu grŵp teithio corfforaethol, gwaith ar fannau gwefru cerbydau trydan i drigolion heb le i barcio oddi ar y stryd, a chyfranogiad yn Solar Together. Mae defnydd lleol isel o Solar Together yn dangos yr angen i wneud dewisiadau carbon isel yn fwy hygyrch ac ymarferol i breswylwyr.

Addasu i Effeithiau Newid Hinsawdd

Mae'r Cyngor wedi bod yn gweithio gyda phartneriaid ar y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus i ddatblygu Asesiad Risg Newid Hinsawdd Gwent, gyda mewnbwn gan swyddogion ar draws y sefydliad i adnabod risgiau newid hinsawdd sy'n effeithio ar asedau a gwasanaethau'r Cyngor. Bydd y gwaith hwn, ochr yn ochr â'r dull ffederal gyda Thorfaen sydd wrthi'n datblygu, yn helpu i gryfhau gweithgarwch cynllunio a chyflawni ar gyfer addasu i newid hinsawdd, gan adeiladu ar weithgarwch ymateb i lifogydd diweddar trwy Dasglu Llifogydd Cwm a gwaith addasu ehangach yng Nghwm a Llanhilledd. Yn ystod 2025, cymerodd y Cyngor ran yn Solar Together De-ddwyrain Cymru trwy Brifddinas-Ranbarth Caerdydd, gan helpu trigolion i gael mynediad at baneli solar a darpariaeth storio ynni mewn batris trwy gynllun prynu ar y cyd. Ym Mlaenau Gwent, cymerodd 12 o aelwydydd ran: fe gafodd 10 osod paneli solar ac fe ychwanegodd 2 ddarpariaeth ar gyfer storio ynni mewn batris at systemau presennol. Roedd y defnydd ychydig yn uwch na'r lefel a ragwelwyd gan broffil y farchnad ar gyfer Blaenau Gwent, a bydd y Cyngor yn cymryd rhan yn y cynllun Switch Together eto yn 2026.

Storm Bert

Yn dilyn Storm Bert ym mis Tachwedd 2024, a achosodd darfu sylweddol mewn ardaloedd gan gynnwys Cwm, Cwmtyleri a Llanhilledd, fe wnaeth y Cyngor adolygu ei drefniadau parodrwydd ar gyfer llifogydd ac ymateb i argyfwng. Fe wnaeth yr adolygiad adnabod yr angen am welliannau mewn parodrwydd gweithredol, cyfathrebu, cynllunio seilwaith a gwydnwch cymunedol. Mewn ymateb, sefydlwyd [Tasglu](#) Llifogydd Cwm, sy'n dangos dull ymarferol a arweinir gan y gymuned o gynllunio at argyfwng, amddiffyn rhag llifogydd a pharatoi ar eu cyfer, a hynny'n gysylltiedig â Bargen Blaenau Gwent. Adroddwyd am y cynnydd yn erbyn yr 19 o gamau gwella a adnabuwyd i ymdrin â llifogydd wrth y Pwyllgor Craffu ym mis Chwefror, ac mae'r adroddiad llawn a'r cynnydd i'w gweld [yma](#)

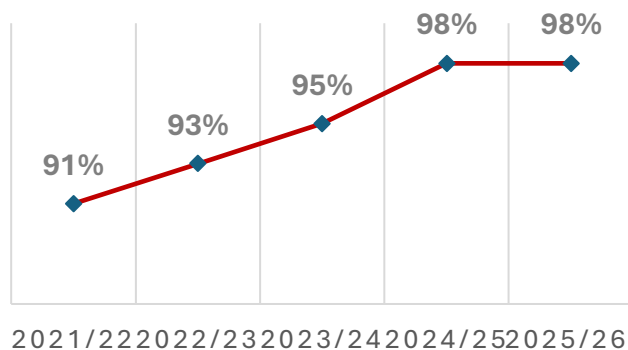

Cynllunio

Yn 2025/26, roedd rhan fwyaf o geisiadau wedi'u penderfynu ar amser, gwell perfformiad gorfodi, a dim penderfyniadau gan y Pwyllgor Cynllunio a oedd yn groes i argymhelliad swyddogion. Fodd bynnag, mae ceisiadau hŷn a mwy cymhleth yn dal i effeithio ar amseroedd penderfynu cyfartalog, yn rhannol oherwydd pwysau staffio, system a capasiti. Mae gwelliannau o ran recriwtio, hyfforddiant a phrosesau ar y gweill i gryfhau gwydnwch a chefnogi gwelliant pellach yn 2026/27.

Cyflwynir adroddiadau mynych am berfformiad cynllunio i Bwyllgor Cynllunio'r Cyngor. Gellir dod o hyd i adroddiadau chwarterol blaenorol [yma](#).

% Y CEISIADAU CYNLLUNIO A BENDERFYNWYD AR AMSER

Heriau a Chamau Gweithredu Allweddol ar gyfer 2026/27

- **Gwella perfformiad ailgylchu** trwy gynyddu cyfraddau ailgylchu yn ôl tuag at y targed o 70%, lleihau gwastraff gweddillol, a chryfhau perfformiad ar draws ffrydiau ailgylchu allweddol.
- **Cynyddu gweithgarwch atal gwastraff a chyfranogiad y cyhoedd** trwy annog trigolion i leihau gwastraff, ailgylchu'n fwy cyson, a rhoi cymorth i gyflawni'r Strategaeth Wastraff newydd trwy gamau gweithredu mesuradwy.
- **Cryfhau gweithgarwch i gyflawni sero net** trwy ymdrin â bylchau yn y data, gwella'r modd y mae allyriadau caffael ac adeiladu'n cael eu monitro, a thracio effaith cynhyrchu solar yn fwy effeithiol.
- **Gwella gwydnwch hinsawdd a pharodrwydd am argyfwng** trwy gryfhau cyfathrebu, gwaith gynllunio seilwaith, parodrwydd gweithredol a gwydnwch cymunedau rhag llifogydd, gan ddysgu o effaith Storm Bert.
- **Cynnal capasiti a gwydnwch gwasanaethau** trwy reoli pwysau staffio, system a llwyth gwaith i gynnal cynnydd mewn bioamrywiaeth, cynllunio a darparu gwasanaethau'n ehangach.